

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Alueellinen neuvolasuunnitelma Hyvaks

Vuosille 2026-2029

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	4
Neuvolatoimintaa ja ehkäisevää suun terveydenhuoltoa ohjaavat lait ja asetukset	6
Toiminnan järjestäminen	7
Digitaaliset palvelut	7
Erytisen tuen tarpeen tunnistaminen ja arviointi segmentoiden	8
Neuvolasta poisjääneiden tuen tarpeen selvittäminen	8
Laadunhallinta	9
Palvelun myöntämisen kriteerit	11
Henkilöstöresurssit ja asiakasmäärät	12
Äitiysneuvolatoiminta	14
Raskausajan digipolku	17
Raskausdiabeteksen digipolku	18
Synnytyksen jälkitarkastukset	18
Lastenneuvolatoiminta	20
Laaja terveystarkastus	23
Seksuaaliterveyspalvelut	24
Raskauden ehkäisyn käyntirunko	25
Seksuaalineuvonta	27
Nuorten maksuton raskauden ehkäisy	27
Vakavasti päihderiippuvaisen maksuton raskauden ehkäisy	28
Alkuraskauden keskeytykset	28
Monialainen yhteistyö neuvoloissa	30
Yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa	30
Neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyö	30
Muut yhteistyökumppanit	30
Odottavien perheiden ja alle kouluikäisten lasten suun ehkäisevä terveydenhuolto	31
Muut toimintamuodot	32

Menetelmät ja toimintamallit	32
Pilotit	33
Hoito- ja palveluketjut	35
Neuvolan perhevalmennus	36
Muu tarkastusten ulkopuolinen toiminta neuvolassa.....	37
Perhekeskustoiminta.....	37
Yhteistyö lapsiperheiden sosiaalipalvelujen kanssa ja ilmoitusvelvollisuus	38
Seuranta, raportointi ja toiminnan kehittäminen	38
Toiminnan seuranta ja arviointi.....	38
Johtaminen ja vastuuhenkilöt	39
Tiedottaminen ja viestintä.....	39
Osallisuus.....	40
Toiminnan yhteensovittaminen nivelvaiheissa	40
Kehittämiskohteet ja toimenpiteet tulevalle kaudelle	40
Lähteet.....	42

JOHDANTO

Neuvolatyö on keskeinen osa perusterveydenhuollon lasten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintaa. Hyvinvointialueet vastaavat äitiys- ja lastenneuvolatoiminnan sekä seksuaaliterveyspalvelujen järjestämisestä. Jokaisella hyvinvointialueella laaditaan alueellinen neuvolasuunnitelma valtuustokausittain, ja se on osa alueellista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. ([Terveydenhuoltolaki 15 §](#)). Alueellisessa neuvolasuunnitelmassa kuvataan, miten hyvinvointialueen vastuulla olevien neuvoloiden toiminta toteutetaan. Neuvolasuunnitelman päivittämisestä vastaavat alueiden palveluvastaavat yhdessä neuvola- ja seksuaaliterveyspalveluiden palvelupäällikön kanssa.

Äitiys- ja lastenneuvolan palvelut perustuvat määräaikaisiin terveystarkastuksiin ja terveysneuvontaan, joissa huomioidaan yksilöiden ja perheiden tarpeet. Neuvolat tekevät yhteistyötä muun muassa varhaiskasvatuksesta, lastensuojelusta ja muusta sosiaalitoimesta sekä erikoissairaanhoidosta vastaavien toimijoiden kanssa. ([Sosiaali- ja terveysministeriö, neuvolat](#)).

Keski-Suomen hyvinvointialueen [palvelustrategia](#) painottaa digitaalista uudistumista. Neuvola- ja seksuaaliterveyspalveluissa on kehitetty, ja yhä kehitetään, digitaalisia palveluita muun muassa digipolkujen ja digiasioinnin muodossa.

Keski-Suomen hyvinvointialueella strategiasta on nostettu kaikkia palveluita läpileikkaaviksi teemoiksi mielen hyvinvoinnin edistäminen, liikunnallisen elämäntavan edistäminen ja arjen turvallisuuden edistäminen. Nämä teemat kulkevat tiiviisti mukana myös neuvolatoiminnassa. Mielen hyvinvointi on kokonaisuus, jonka kohentamiseen osallistuvat useat eri palvelut, ja myös neuvolassa on tärkeää tehdä monialaista yhteistyötä näiden palvelujen kanssa. Liikunnan lisääminen lisää tutkitusti myös mielen hyvinvointia, ja lisäksi liikuntaa lisäämällä voidaan ehkäistä ylipainoa, joka taas lisää riskiä sairastua useisiin eri sairauksiin. Neuvoloissa on käytössä Neuvokas perhemenetelmä, ja ylipainoisten lasten määrää seurataan ISO-Bmi:n avulla. Arjen turvallisuus huomioidaan neuvolatoiminnassa kaikessa työskentelyssä, pyrkien mahdollistamaan terveellinen ja turvallinen arki kaikille Keski-Suomalaisille lapsille ja perheille.

Keski-Suomen hyvinvointialueen neuvolatoiminta (tilanne 30.9.2026) on jaettu viiteen alueeseen; Keskinen alue 1, Keskinen alue 2, Itäinen alue, Läntinen alue ja Pohjoinen alue.

Keskinen neuvola-alue on jaettu kahteen pienempään kokonaisuuteen; Huhtasuon, Keskustan ja Kuokkalan neuvolat, sekä neuvoloiden keskitetty puhelinpalvelu (Keskinen 1) ja Palokan, Tikkakosken ja Uuraisten neuvolat sekä keskitetty seksuaaliterveysyksikkö Jyväskylässä (Keskinen 2). Yhteensä keskisen alueen neuvoloissa on 52,5 henkilötyövuotta. Läntisen alueen neuvoloihin kuuluvat Kyllön, Keljonkankaan, Korpilahden, Muuramen ja Jämsän neuvolat sekä Jämsän keskitetty seksuaaliterveysyksikkö. Yhteensä läntisen alueen neuvoloissa on 23,5 henkilötyövuotta. Itäiseen alueeseen Laukaan, Leppäveden, Sampoharjun, Hankasalmen, Toivakan ja Joutsan neuvolat. Itäisen

alueen neuvoloissa on yhteensä 19,5 henkilötövuotta. Pohjoisen alueen neuvoloihin kuuluvat Äänekosken, Konneveden, Saarijärven, Karstulan, Kannonkosken, Kivijärven, Kyyjärven, Pihtiputaan, Viitasaaren, Kinnulan, Keuruun ja Petäjäveden neuvolat. Yhteensä pohjoisen alueen neuvoloissa on 18 henkilötövuotta.

Kaiken kaikkiaan neuvola- ja seksuaaliterveyspalveluiden henkilöstö käsittää palvelupäällikön, viisi palveluvastaavaa, 111,5 terveydenhoitajaa ja kaksi lähihoitajaa, ja palvelua tarjotaan 30 neuvolassa, kolmessa keskitetyssä seksuaaliterveysyksikössä, sekä keskitetyssä puhelinpalvelussa.

[Organisaatio | Keski-Suomen hyvinvointialue](#)

NEUVOLATOIMINTAA JA EHKÄISEVÄÄ SUUN TERVEYDENHUOLTOA OHJAAVAT LAIT JA ASETUKSET

Neuvolatoiminta ja sitä toteuttavat toimintaohjelmat pohjautuvat neuvola-asetukseen, valtakunnallisiin suosituksiin ja erikoissairaanhoidon kanssa sovittuihin käytänteisiin. Hyvinvointialueen tulee järjestää alueensa raskaana olevien naisten, lasta odottavien perheiden, alle oppivelvollisuusikäisten lasten ja heidän perheidensä neuvolapalvelut ([Terveystarkastuslaki 1326/2021](#)).

Asetus Neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollosta ([93/2026](#)) varmistaa, että neuvoloissa annettu terveysneuvonta sekä terveystarkastukset ovat valtakunnallisesti yhtenäisiä, yksilölliset tarpeet huomioon ottaen. Asetus säättää tarkastusten määrästä, sisällöstä, sekä yksilöllisistä terveystarkastuksista, ja sitä sovelletaan niin neuvola- koulu- kuin opiskeluterveydenhuollon palveluihin sekä lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuoltoon.

Neuvolatyötä koskevat kansalliset ohjeistukset on koottu Neuko-tietokantaan. Se sisältää äitiys- ja lastenneuvolan ammattilaisten käyttöön uusinta näyttöön perustuvaa tietoa sekä kansalliset ohjeistukset ja suositukset. Kaikille avoin tietopaketti on myös päättäjien ja kaikkien kansalaisten käytettävissä ([Neuko-tietokanta](#)). Lisäksi neuvolatoimintaa ohjaavat erilaiset paikalliset ohjeistukset ja hoitopolut yhteistyössä erikoissairaanhoidon kanssa.

Edellä mainittujen ohjeistusten pohjalta Keski-Suomen hyvinvointialueella on koottu toimintaohjelmat jokaiselle kolmelle sektorille: äitiysneuvolaan, lastenneuvolaan ja seksuaaliterveyspalveluihin. Toimintaohjelmat sisältävät kattavasti niin käyntien sisällöt, kuin ohjeistukset kirjaamiseen ja tilastointiin, ja niitä käytetään sekä päivittäisen työn tukena että perehdyttämisen apuna.

Äitiys- ja lastenneuvola kuuluvat niin sanottuihin universaaleihin, kaikille sitä tarvitseville tarjolla oleviin maksuttomiin palveluihin. Äitiysneuvolapalvelut on tarkoitettu raskaana oleville, vastasyntyneille äideille ja vastasyntyneille lapsille ja heidän perheilleen. Valtakunnallisen syntymärekisteritietojen perusteella palveluita käyttämättömien osuus on vain 0,2–0,3 % synnyttäneistä. Lastenneuvolapalvelut ovat lapsille ja heidän perheilleen maksuttomia.

Seksuaaliterveyspalvelujen vastaanottokäynti on kansanterveyslain ja siihen liittyvän maksulain perusteella maksuton kaiken ikäisille riippumatta siitä, mihin käynti tehdään (ehkäisyneuvola, lääkärin vastaanotto, kouluterveydenhuolto ym.).

TOIMINNAN JÄRJESTÄMINEN

Neuvolatyötä tehdään Keski-Suomen hyvinvointialueen neuvoloissa väestövastuumallilla, jossa perheen asiakkuus samalla terveydenhoitajalla jatkuu raskauden alusta lapsen kouluikään asti. Yhdistetyn äitiys- ja lastenneuvolan etuna on, että terveydenhoitaja tuntee oman alueensa väestön hyvin, kun äitiys- ja lastenneuvolapalvelut muodostavat yhdessä jatkumon. Se lisää asiakastytyvääisyyttä sekä mahdollistaa yksilöllisemmän palvelun.

Seksuaaliterveyspalveluja (mm. raskauden ehkäisy ja perhesuunnittelu) tarjotaan osin yhdistettynä muuhun neuvolatoimintaan, osin keskitettynä omin toimintayksikköihinsä. Palvelua tarjotaan vastaanotokäynteinä, videovastaanottoina ja puhelimitse, sekä kiireettömän asiointin kautta. Keskitetyt seksuaaliterveysyksiköt sijaitsevat Äänekoskella, Jämsässä ja Jyväskylässä. Muissa kunnissa seksuaaliterveyspalvelut tarjotaan lähineuvolasta.

Äitiys- ja lastenneuvolan palveluita tuotetaan neuvoloissa yksilö- ja perhevastaanottoina, videovastaanottoina, puhelinvastaanottoina sekä kiireettömän asiointin kautta. Neuvolan palvelujen tukena toimii moniammatillisessa yhteistyössä terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon lisäksi kunnassa muita lapsiperhepalveluja ja varhaista tukea tarjoavia toimijoita. Moniammatillinen yhteistyö suunnitellaan asiakkaan kanssa yhdessä. Yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa on äitiys- ja lastenneuvolatoiminnassa yhteisten asiakkuuksien ja heidän hoitoketjujensa vuoksi tiivistä.

Neuvolatoimintaan liittyvää puhelinpalvelua tuotetaan keskitettynä omassa yksikössään. Keskitetyn puhelinpalvelun etuna on sen saavutettavuus ja asiakaslähtöisyys. Keskitetyn puhelinpalvelun riittävään henkilöstöresursointiin on kiinnitettävä huomiota, jotta vältetään palvelun ruuhkautumiselta ja asiakkaan yhteydenotto mahdollistuu ilman liian pitkää viivettä vastaamisessa tai takaisinsoitossa. Keskitetty puhelinpalvelu hoitaa sekä ajanvaraus- että neuvontapuheluita, kuin myös kiireettömän asiointin viestintää. Puhelinpalvelussa on myös kiireellinen linja raskauden keskeytystä harkitseville, sekä sairaalasta vauvan kanssa kotiutuville, jotta näiden asiakasryhmien nopea hoitoon pääsy voidaan varmistaa. Myös englanninkielisille asiakkaille on oma palvelulinjansa.

Digitaaliset palvelut

Neuvolan tavoitteena on turvata lapsille ja perheille heidän tarvitsemansa apu ajoissa ilman viivettä erilaisia digitaalisia ratkaisuja hyödyntäen. Tämä toteutetaan lisäämällä digipalveluiden käyttöä palveluissa sekä kehittämällä monikanavaista asiointia. Tavoitteena on toteuttaa vähintään 20 % koko palvelutoiminnasta digitaalisena palveluna. Vuoden 2026 aikana tavoite on toteutunut. Äitiysneuvolan käynneistä 26 %, seksuaaliterveyspalveluiden käynneistä 56 % ja lastenneuvolakäynneistä 9 % toteutuu digivälitteisesti. Lastenneuvolan osalta digitaalisten

kontaktien osuutta ei ole tavoitteena merkittävästi lisätä palvelun luonteen ja lähivastaanoton vaativien toimintojen takia.

Asiakas voi varata ajan neuvolaan sähköisesti tai neuvolan puhelinpalvelun kautta. Neuvolan terveydenhoitajaan asiakas saa yhteyden digitaalisesti myös kiireettömän asioinnin kautta. Yksilöllisen tarpeen mukaisia ohjauskäyntejä voidaan toteuttaa videovastaanottoina. Lisäksi neuvolassa hyödynnetään digitaalisia omahoito-ohjelmia sekä hoitopolkuja. Sähköisesti asiakas voi varata niin määräaikaisen terveystarkastuksen, ehkäisyyn liittyvän käynnin, kuin myös lisäkäynnin liittyen esimerkiksi raskauteen, rokotukseen, näön tai kuulon seulontaan tai muuhun yksittäiseen asiaan.

Käytössä on myös raskausdiabeteksen ja raskauden digipolut. Lastenneuvolaan on suunnitteilla lastenneuvolan digipolku. Lastenneuvolan digipolku on verkko- ja mobiilipalvelu, joka tarjoaa vanhemmille asiakaslähtöistä ja oikea-aikaista tietoa. Tämä vähentää yhteydenottoja neuvolaan, jolloin terveydenhoitajan aikaa vapautuu yksilölliseen ohjaukseen. Digipolku mahdollistaa materiaalien jakamisen digitaalisesti, jolloin materiaalikustannukset pienenevät. Digipolku auttaa vanhempia valmistautumaan neuvolakäyntiin mm. esitietolomakkeita täyttämällä, jolloin neuvolakäynnillä päästään syvällisempään keskusteluun ja saadaan kohdennettua tuen tarvetta yksilöllisemmin. Lastenneuvolan digipolku täydentää perinteistä neuvolatyötä.

Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja arviointi segmentoiden

Keski-Suomen hyvinvointialueen äitiys- ja lastenneuvoloissa on käytössä asiakkuuksien segmentointimenetelmä, jonka tarkoituksena on kohdistaa asiakaslähtöisesti entistä yksilöllisempää ja asiakkaan tarpeisiin perustuvaa palvelua niille asiakkaille, joilla on kohtalaista tai suurta tuen tarvetta. Työntekijöiden työn tukena on digitaalinen segmentointityökalu, joka on laajennettu koko hyvinvointialueen käyttöön vuonna 2024. Koko neuvolahenkilöstö on koulutettu työkalun käyttöön, ja lisäksi henkilökunta on koulutettu asiakaslähtöisen työn toteuttamiseen. Asiakaslähtöisyydellä pyritään vaikuttavan hoidon tarjoamiseen ja suunnitelmallisen hoitotyön tekemiseen.

Neuvolasta poisjääneiden tuen tarpeen selvittäminen

Äitiysneuvolapalveluja tarjotaan kaikille raskaana oleville, vastasyntyneille äideille ja vastasyntyneille lapsille sekä heidän perheilleen. Palvelun käyttäminen on vapaaehtoista.

Äitiysneuvolapalveluista pois jääneen odottajan ja hänen perheensä tuen tarve kuitenkin aina selvitetään.

Lastenneuvolan määräaikaistarkastuksista pois jäävien perheiden ja lasten tuen tarve pyritään selvittämään. Neuvolasta poisjääneen tuen tarpeen selvittämisessä on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Neuvolasta pois jääneille perheille lähetetään kutsu neuvolaan tai tavoitellaan heitä puhelimitse. Tarvittaessa tuen tarpeen selvittäminen tehdään yhdessä sosiaalihuollon kanssa tai sen toimesta. Tuen tarpeen selvitys tilastoidaan potilastietojärjestelmään ja 4-vuotiaiden osalta pois jääneen tuen tarpeen selvitys on myös osa HYTE-kerrointa. Neuvolasta pois jääneiden lasten seuranta toteutetaan neljännesvuosittain kootusti, ja lisäksi seurantaa tehdään työn ohessa mm. peruuttamattomien poisjääntien osalta.

Laadunhallinta

Neuvolan asiakaskäynnit ja yhteydenotot kirjataan ja tilastoidaan erillisten ohjeiden mukaan potilastietojärjestelmään. Ohjeistus pohjautuu THL:n AvoHilmo-kirjaamisohjeeseen ([Perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitus \(Avohilmo\) - THL](#)).

Neuvola- ja seksuaaliterveyspalveluissa noudatetaan kansallisia hoitotyön suosituksia, kuten Käypä hoito-suositukset, Neuko-tietokannan suositukset, sekä erinäiset paikalliset hoito- ja palvelupolut.

Neuvolatyön tulee olla laadukasta ja vaikuttavaa hoitotyötä, joka osallistaa perhettä oman terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen. Neuvolatyö perustuu näyttöön ja tutkittuun tietoon. Terveydenhoitaja ylläpitää omaa ammatillista osaamistaan ja osallistuu koulutuksiin vuosittaisen koulutussuunnitelman mukaisesti. Neuvolassa pyritään omahoitajuuteen, jolloin muodostunut hoitosuhde jatkuu äitiysneuvolasta lastenneuvolaan.

Neuvolapalvelujen toteumista ja laatua seurataan erinäisin mittarein. Toiminnassa seurataan asiakasmäärää, sekä määräaikaistarkastusten, laajojen terveystarkastusten ja lisäkäyntien toteumista Exreport-järjestelmän kautta. Äitiysneuvolassa raportoidaan lisäksi segmentointi, tupakka-altistus (AHTUP), alkoholin käytön riskit (AUDIT), Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS), VAS synnytyspelko ja -kokemus ja lähisuhdevallan seulonta. HYTE-kertoimen osana seurataan myös tyyppin 2 diabetesriskissä olevien saamaa elintapaneuvontaa, ja mini-intervention toteutumista alkoholin riskikäyttäjille. Lastenneuvolassa raportoidaan segmentointi, tupakka-altistus, alkoholin käytön riskit (AUDIT), Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS), täysimetyksen kesto, imetyksen kokonaiskesto, lähisuhdevallan seulonta, lapsen paino- ja pituusmittarit.

Lastenneuvolatoiminnalla on nimetty vastuulääkäri. Hänen tehtävänsä on vastata neuvolatoiminnan lääketieteellisestä tasosta, organisoinnista ja ajanmukaisuudesta lääketieteellisen toiminnan osalta. Jos lastenneuvolassa työskentelee useita lääkäreitä, vastuulääkäriin tehtävänä on uusien lääkäreiden perehdytys ja näiden täydennyskoulutuksen varmistaminen. Vastuulääkäri tai hänen valtuuttamansa lääkäri osallistuu myös moniammatillisiin yhteistyö- ja kuntoutustyöryhmiin. Lastenneuvolan vastuulääkäriin tulee itse tehdä lastenneuvolatyötä, jotta hän osaa arvioida ajankohtaisia kehitystarpeita ja lisäksi osallistua neuvolatyön kehittämiseen. Jotta pitkäaikaisesti tai paljon sairastavien lasten hoito onnistuisi perusterveydenhuollossa hyvin, neuvolan vastuulääkäriin tulee sopia työnjaosta väestövastuulääkäreiden kanssa. Lastenneuvolan vastuulääkäreitä hyvinvointialueella on tällä hetkellä kaksi. Lastenneuvolan terveydenhoitajille ja -lääkäreille järjestetään yhteistyöpalaveri vähintään kaksi kertaa vuodessa, jossa käsitellään henkilöstöltä nousseita teemoja.

Seksuaaliterveyspalvelujen seksuaaliterveysohjaus, perhesuunnittelu- ja ehkäisyneuvonta edellyttää työntekijältä erityisosaamista. Koulutusta seksuaaliterveyspalveluiden työntekijöille on järjestetty sekä sisäisesti, erikoissairaanhoidon kanssa yhteistyössä, että myös ulkoisten seksuaalineuvojakoulutusten kautta. Seksuaaliterveyspalveluille on nimetty 2 vastuulääkäriä, jotka vastaavat palvelun lääketieteellisestä osaamisesta ja kehittämisestä. Seksuaaliterveyspalvelujen lääkärityötä ohjataan terveyspalveluista. Seksuaaliterveyspalvelujen lääkärityössä, joka edellyttää alan erityistä osaamista ja hallintaa, lääkäreiden vaihtuvuuteen tulee kiinnittää huomiota ja pyrkiä pitämään se mahdollisimman vähäisenä. Oikea-aikaisen ja laadukkaan palvelun varmistaminen edellyttää myös riittävää resurssointia. Järjestämällä henkilöstölle koulutusta pyritään laajentamaan neuvoloissa, koulu- sekä opiskeluterveydenhuollossa työskentelevien terveydenhoitajien seksuaaliterveyden osaamista ja mahdollisuutta tarjota matalan kynnyksen seksuaaliterveysneuvontaa.

Seksuaaliterveyspalvelujen toteutumisen määrää ja laatua seurataan toimintamittarein. Seksuaaliterveyspalvelujen toteutumista arvioidaan toteutuneiden asiakaskäyntien ja -kontaktien määrinä sekä jaettujen maksuttoman ehkäisyn valmisteiden kautta. Laatua ja palvelujen sisältöjä tarkastellaan ja arvioidaan myös käytettyjen mittari- ja sisältömerkintöjen perusteella.

Palvelun myöntämisen kriteerit

Terveydenhuoltolaki sekä muut neuvolatoimintaa ohjaavat lait sekä asetus neuvolatoiminnasta ohjaavat palvelujen järjestämistä ja tarjoamista. Neuvolapalvelujen käyttäminen on vapaaehtoista.

Palvelun asiakkaaksi tullaan ottamalla yhteyttä neuvolaan puhelimitse tai digiasioinnin kautta. Ensikontaktissa neuvolaan tehdään ensimmäinen palvelutarpeen arviointi ja varataan ensikäynti neuvolan terveydenhoitajalle. Asiakkuus äitiysneuvolassa jatkuu synnytyksen jälkeiseen terveystarkastukseen asti. Lastenneuvolan asiakkuus alkaa vauvan syntymästä ja kestää lapsen kouluun lähtöön asti.

Seksuaaliterveyspalvelut ovat tarkoitettu pääasiassa fertiili-ikäisille asiakkaille. Palvelu on ensisijaisesti terveydenhoitoa; sairauksia tai näytteenottoa seksuaaliterveyspalveluissa hoidetaan vain rajoitetusti. Lapsettomuushoitojen ensikäyntejä tarjotaan alle 40-vuotiaille. Sterilisaatioita ja raskauden keskeytyksiä ohjaa lainsäädäntö. Seksuaaliterveyspalveluja tarjotaan yhä enenevässä määrin muina kuin lähivastaanotoin. Käynnin vastaanotolla korvaa jo usein hoidollinen etäkontakti. Ajanvaraus palveluun tai yhteydenottopyyntö voidaan tehdä keskitetyn puhelinpalvelun ja osin digitaalisen ajanvarauksen kautta.

Ehkäisyneuvonnassa keskeisenä pidetään nopeaa pääsyä palveluihin ja palveluiden hyvää saatavuutta. Nuorten tulisi päästä palveluihin viikon sisällä yhteydenotosta. Seksuaalineuvontaa ja -terapiaa tulisi tarjota sitä tarvitseville. Hoitotakuu koskee seksuaaliterveyspalveluissa tapahtuvaa sairauksien hoitoa (kuten esimerkiksi vuotohäiriöitä), jolloin palveluun tulisi päästä 14 vuorokauden sisällä yhteydenotosta. [Hoitotakuun tiukentaminen - Sosiaali- ja terveysministeriö \(stm.fi\)](https://stm.fi) Raskauden keskeytys ei ole osa normaalia hoitotakuuta, vaan se on kiireellinen toimenpide, jolla on omat erityissäännöksensä. Muutoin seksuaaliterveyspalvelut tulee tarjota viimeistään 3 kk:n kuluessa.

HENKILÖSTÖRESURSSIT JA ASIAKASMÄÄRÄT

Laadukkaan, lain ja asetuksen veloitteet täyttävän neuvolatoiminnan edellytyksenä on riittävä, koulutusvaatimukset täyttävä henkilöstö, jolla on tehtäviinsä riittävä osaaminen. Uusien työntekijöiden perehdyttämisestä sekä osaamisen ylläpitämisestä on huolehdittava järjestelmällisesti.

Terveystenhoitajakohtaiset neuvola-alueet muodostetaan noudattaen valtakunnallista THL:n suositusta henkilöstömitoituksesta; kun terveydenhoitaja tekee yhdistettyä äitiys- ja lastenneuvolatyötä siten, että puolet työajasta on äitiysneuvolatyötä, voi hänen vastuullaan olla enintään 38 raskaana olevaa naista ja 160 alle kouluikäistä lasta (ei vuosilomien sijaisia, määrät). Mikäli terveydenhoitaja työskentelee alueella, jossa on paljon maahanmuuttajia tai muita erityistä tukea tarvitsevia perheitä, asiakaskunnan täytyy olla pienempi. Asiakasmääriä ja asiakkaiden segmentointilukuja seurataan vuosittain kuormituslaskennan avulla ([Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuosituks 2023 \(julkari.fi\)](#)).

Lääkäripalvelut järjestetään yhteistyössä terveyspalveluiden kanssa lääkäreiden virkatehtävinä terveysasemilta. Lääkäreillä valtakunnallisen henkilöstömitoituksen mukainen suositus on enintään 600 raskaana olevaa naista per kokopäivätoiminen neuvolalääkäri. Neuvolatyöhön tulevan lääkärin tulee täyttää tehtävän hoitoon liittyvät vähimmäisosaamisvaatimukset. Uuden lääkärin perehdyttämisestä neuvolatyöhön vastaa terveyspalvelut. Haasteena on ollut saada koko hyvinvointialueella riittävästi lääkäriresurssia neuvolatoimintaan.

Tarkoituksenmukainen ja riittävä henkilöstömitoitus mahdollistaa asetuksen (338/2011) mukaisten ehkäisevien palvelujen tarjoamisen. Henkilöstömitoituksessa on huomioitava, että palvelutarpeisiin vastataan yksilöllisesti ja toisaalta, että asiakasmäärät ovat osaamisen varmistamisen kannalta riittävät. Henkilöstömitoitusta tarkastellaan vuosittain laajemmin kuormituslaskelmien kautta, ja osana arjen johtamistyötä päivittäisessä työssä.

Neuvolatoiminnan lääketieteellisestä sisällöstä ja sen kehittämisestä vastaavat substanssikohtaiset vastuulääkärit ja hoitotyön sisällöistä ja niiden kehittämisestä substanssista vastaavat nimetyt palveluvastaavat.

Seksuaaliterveyspalveluissa työskentelee vuonna 2026 täysiaikaisesti 13 terveydenhoitajaa. Lisäksi 36 terveydenhoitajaa tekee tehtävää osana muuta neuvolatyötä. Osaamisen ja tasalaatuisen palvelun varmistamiseksi on perusteltua pyrkiä keskittämään tehtävää edelleen suppeammalle ryhmälle terveydenhoitajia.

Asiakkaana ovat potentiaalisesti kaikki alueen fertiili-ikäiset, joilla on tarvetta perusterveydenhuollon seksuaaliterveyspalveluille. Myös YTHS:n sekä opiskeluterveydenhuollon piiriin kuuluvilla Keski-

Suomen hyvinvointialueella asuvilla opiskelijoilla on oikeus käyttää seksuaaliterveyspalveluita neuvoloissa tai keskitetyissä yksiköissä.

Keski-Suomen hyvinvointialueella syntyy vuosittain n. 2150 lasta. Äitiysneuvolapalveluiden saatavuus ja kattavuus on erinomainen. Lähes kaikki lasta odottavat naiset käyttävät äitiysneuvolapalveluja. Syntyvyys on vuosien 2024-2026 aikana ollut lievässä nousussa. Keski-Suomen hyvinvointialueella asuu n. 17 300 alle kouluikäistä lasta. 99,6% alle kouluikäisistä lapsiperheistä käyttävät lastenneuvolan palveluita.

Vuosittain toteutuu noin 54 000 lastenneuvolakäyntiä, 38 000 äitiysneuvolakäyntiä, ja 16 000 seksuaaliterveyteen liittyvää käyntiä terveydenhoitajalla.

ÄITIYSNEUVOLATOIMINTA

Äitiysneuvolatyön perustana on odottavan naisen ja lasta odottavan perheen tarpeista lähtevä yksilöllinen hoitosuunnitelma. Jokaisen odottavan naisen ja perheen kohdalla tehdään palvelutarpeen arviointia ja suunnitellaan hoidon, tutkimusten, ohjauksen ja neuvonnan tarve yksilöllisten ja perhekohtaisten tarpeiden mukaisesti.

1.2.2026 on tullut voimaan valtioneuvoston antama asetus neuvolapalveluista. Neuvola-asetus ei ota kantaa terveystarkastusten määrään, vaan täsmentää terveystarkastusten ajankohtia ja sisältöjä. Asetuksen tavoitteena on varmistaa palveluiden yhtenäisyys, suunnitelmallisuus ja yksilöllisten tarpeiden huomioiminen.

Määräaikaisia terveystarkastuksia järjestetään äitiysneuvolan toimintaohjelman mukaisesti. THL on määritellyt jokaisesta terveystarkastuksesta käyntisisällöt ([NEUKO](#)), jotka ohjaavat tarkastusten sisältöä. Äitiysneuvolan kehittämistyöryhmä on tehnyt toimintaohjelman hyvinvointialueelle, missä korostuu asetuksen mukaisesti yksilöllisen hoitosuunnitelman laatiminen.

Raskauden aikaisiin käynteihin sisältyy kaikille perheille yksi laaja terveystarkastus sekä vähintään yksi lääkärintarkastus. Synnytyksen jälkeisen jälkitarkastuksen tekee lääkäri tai säännöllisen synnytyksen jälkeen siihen koulutuksen saanut terveydenhoitaja tehtäväsiirron perusteella.

Määräaikaisten käyntien lisäksi raskaana olevalle ja synnyttäneelle järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaan lisäkäyntejä tai pidennettyjä vastaanottoaikoja äitiysneuvolaan. Yksilöllinen raskaudenaikainen hoitosuunnitelma laaditaan yhdessä odottajan kanssa. Tämä lisää odottajan osallisuutta palvelutarpeen arvioinnissa. Lisäkäynnit tulee huomioida henkilöstömitoituksissa sekä terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanottotyöhön käytettävissä olevassa ajassa. Äitiysneuvolapalveluissa hoitokontakti on mahdollista toteuttaa myös videovastaanottona, puhelinkontaktina tai sähköisessä asiointikanavassa. Digitaalisia palveluita tulee jatkossa lisätä äitiysneuvolapalveluissa.

Odottavan perheen laajaan terveystarkastukseen kuuluu sekä terveydenhoitajan että lääkärin tekemä terveystarkastus. Tarkastuksissa kiinnitetään huomiota koko perheen hyvinvointiin. Ensimmäistä lasta odottavan perheen laajaan terveystarkastukseen sisältyy myös suun terveydentilan selvittäminen. Laajassa terveystarkastuksessa keskustellaan muuttuvasta perhetilanteesta, muutoksen herättämistä odotuksista ja mahdollisista peloista. Keskustelussa huomioidaan kaikki perheenjäsenet, sekä perheen sosiaaliset suhteet ja voimavarat. Perheen hyvinvoinnin selvittämisessä lähtökohtana ovat vanhempien kuvaus perheen tilanteesta, heidän tarpeensa, voimavaransa ja huolensa.

Äitiysneuvolassa käytetään tarvittaessa Lapset puheeksi- menetelmää yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Lapset puheeksi- menetelmän tavoitteena on kaikkien lasten hyvinvoinnin edistäminen. Mikäli keskustelussa nousee esille lisätuen tarve, kutsutaan koolle moniammatillinen yhteistyöryhmä.

Äitiysneuvopalvelua tarjotaan lakisääteisesti laaditun alueellisen neuvolasuunnitelman pohjalta määräaikaisten ja yksilöllisen tarpeen mukaisin terveystarkastuksin, jotka sisältävät seulontatutkimuksia, ohjausta ja terveysneuvontaa. Lisäksi järjestetään yksi odottavan perheen laaja terveystarkastus terveydenhoitajan ja lääkärin yhteistyönä, missä kartoitetaan ja tuetaan erityisesti koko perheen hyvinvointia ja terveyttä. Äitiysneuvolatyön painopiste on ennaltaehkäisevässä, raskaana olevan ja hänen perheensä terveyttä ja hyvinvointia lisäävässä toiminnassa sekä mahdollisen tuen tarpeen varhaisessa tunnistamisessa. Lähisuhdeväkivallan puheeksi otto ja tunnistaminen kuuluu äitiysneuvolan tehtävään. Äitiysneuvolassa tarjotaan myös raskauden suunnittelun neuvontaa.

Äitiysneuvolatoiminnan keskeinen osa on terveysneuvonta, joka toteutuu määräaikaissa terveystarkastuksissa sekä ensisijaisesti ensisynnyttäjille kohdennettavina kotikäynteinä ja perhevalmennuksina. Tavoitteena on turvata raskaana olevan ja sikiön fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä sekä tukea koko perheen hyvinvointia. Kotikäyntejä ja perhevalmennuksia voidaan toteuttaa moniammatillisesti, mikäli resurssit sen mahdollistavat.

Äitiysneuvolan toimintaan kuuluu vanhemmuuden tunnustamisen vastaanottaminen ennen lapsen syntymää sekä yhteistyö perheoikeudellisten palvelujen kanssa. Ennakollinen vanhemmuuden tunnustamisen vastaanotto voidaan tehdä neuvolassa terveydenhoitajan toimesta raskausaikana silloin, kun sen lain mukaiset edellytykset täyttyvät.

Äitiysneuvolapalveluihin sisältyy vanhemmuuden ja perheen hyvinvoinnin tukeminen, lapsen kasvu- ja kehitysympäristön turvallisuuden sekä perheen terveyden edistäminen. Riskiraskaus sekä raskaana olevan ja perheen erityisen tuen ja tutkimusten tarve tunnistetaan äitiysneuvolassa mahdollisimman varhain ja viivytyksettä mm. seulontatutkimuksin ja asiakkuuksien segmentoinnin avulla. Odottaja ohjataan tarvittaessa jatkotutkimuksiin, hoitoon tai muun tuen piiriin.

Perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoido tekevät tiivistä yhteistyötä äitiyshuollossa, jotta asiakkaan raskaus etenee mahdollisimman turvallisesti. Äitiyshuollon toimintaohjelmaa täydentää sairaalassa toteutettavat seulontatutkimukset. Lisäksi äitiisyksikössä seurataan ja hoidetaan raskausaikana erityisseurantaa tarvitsevia odottajia. Äitiysneuvolalla ja äitiisyksiköllä on yhteiset hoitopolut ja lähetekriteerit.

Taulukko 1. Määräaikaisten terveystarkastusten ohjeellinen käyntirunko

AJANKOHTA	MÄÄRÄAIKAINEN TERVEYSTARKASTUS JA SEN TEKIJÄ
6.–8. RVK	ENSIKONTAKTI: PUHELIMESSA TAI KASVOKKAIN TAPAHTUVA PALVELUTARPEEN ARVIOINTI
8.–10. RVK	ENSIKÄYNTI TERVEYDENHOITAJALLE
13.–14. RVK	LISÄKÄYNTI NEUVOLASSA TUPAKKATUOTTEITA KÄYTTÄVÄLLE ÄIDILLE
16.–18. RVK	LASTA ODOTTAVAN PERHEEN LAAJA TERVEYSTARKASTUS: TERVEYDENHOITAJAN OSUUS
22. RVK	TERVEYDENHOITAJA
26-28. RVK	LASTA ODOTTAVAN PERHEEN LAAJA TERVEYSTARKASTUS: LÄÄKÄRIN OSUUS
30. RVK	TERVEYDENHOITAJA TARV VANHEMMUUDEN TUNNUSTAMISEN VASTAANOTTAMINEN
34. RVK	TERVEYDENHOITAJA
36. RVK	TERVEYDENHOITAJA
38.–41. RVK	TERVEYDENHOITAJAN VASTAANOTTOKÄYNTI 2 VIIKON VÄLEIN, TARVITTAESSA JA LASKETUN AJAN JÄLKEEN TIHEÄMMIN
SYNNYTYS	--
1.–7. VRK KOTIUTUKSESTA	TERVEYDENHOITAJAN VASTAANOTTO TAI KOTIKÄYNTI

ÄIDIN OSUUS VAUVAN 1KK KÄYNNILLÄ	ÄIDIN OSUUS LAPSEN 1 KK KÄYNNILLÄ YHDISTETYSSÄ ÄITIYS- JA LASTENNEUVOLASSA
5.–12. VK SYNNYTYKSESTÄ	SYNNYTYKSEN JÄLKITARKASTUS, JONKA TEKEE LÄÄKÄRI TAI TERVEYDENHOITAJA

* Työntekijä varaa riittävän ja sopivan pituisen ajan yksilöllisen hoitosuunnitelman mukaisesti. Ajanvarauksessa huomioitava erityistilanteet kuten tulkin tarve tai asiointi vieraalla kielellä.

Raskausajan digipolku

Raskausajan digipolku on sähköinen palvelu, joka tukee odottavaa perhettä koko raskauden ajan. Keski-Suomen hyvinvointialueella raskausajan digipolku otettiin käyttöön elokuussa 2026. Sen tavoitteena on tarjota ajantasaista ja luotettavaa tietoa sekä ohjausta helposti ja tietoturvallisesti digitaalisessa ympäristössä.

Odottaja ja kumppani saavat käyttöönsä raskausajan digipolun, jossa on tietoa raskauden eri vaiheista, tulevista neuvolakäynneistä sekä ohjeita hyvinvoinnin tukemiseen. Digipolku sisältää myös ohjausvideoita. Sisältö etenee raskausviikkojen mukaan, jolloin käyttäjä saa oikea-aikaista tietoa esimerkiksi ravitsemuksesta, liikunnasta ja synnytykseen valmistautumisesta.

Digihoitopolku vahvistaa asiakkaan osallisuutta omaan hoitoonsa. Kun asiakas saa tietoa, voi seurata omaa hyvinvointiaan ja osallistua aktiivisesti keskusteluun hoidon sisällöstä, hänen mahdollisuutensa vaikuttaa omaan hoitoonsa paranevat. Tämä tukee asiakkaan voimavaroja, lisää ymmärrystä raskauden kulusta ja edistää yhteistyötä asiakkaan ja terveydenhuollon ammattilaisten välillä.

Raskausajan digipolku täydentää neuvolapalveluja. Sen tarkoituksena on lisätä luotettavan tiedon saatavuutta sekä vahvistaa odottavan perheen aktiivista roolia oman hyvinvointinsa edistämisessä.

Raskausdiabeteksen digipolku

Hyvinvointialueella on otettu käyttöön syksyllä 2025 raskausdiabeteksen digipolku. Digipolkuun on koottu raskausdiabeteksen Käypä hoito -suositukseen perustuvaa suomenkielistä tietoa, sekä tietoa juuri Keski-Suomen hyvinvointialueen käytännöistä raskausdiabeteksen hoidossa. Tarkoituksena on, että asiakas saa digipolulta luotettavaa ja ajantasaista tietoa raskausdiabeteksen hoidosta ja seurannasta.

Raskausdiabetes-digipolku sisältää ajantasaisen tiedon lisäksi itsehoitomateriaalia raskausdiabetesdiagnoosin saamisesta aina synnytyksen jälkeiseen aikaan saakka. Myös erikoissairaanhoidon osuus on mukana tarjoten tietoa lääkityksestä ja synnytyksessä huomioitavista asioista.

Raskausdiabetes-digipolulla on mahdollista viestiä kiireettömän asioinnin kautta neuvolan terveydenhoitajan kanssa raskausdiabetekseen liittyvistä asioista. Terveydenhoitaja vastaa viesteihin kolmen arkipäivän kuluessa. Sovelluksen digiasioinnin kautta on helppo käyttää myös neuvolan yleistä kiireetöntä asiointia muissa raskauteen tai synnytyksen jälkeiseen aikaan liittyvissä asioissa.

Digipolku on asiakkaalle käytössä vuoden ajan synnytyksen jälkeen eli se kattaa myös jatkoseurannan ja muistutukset myöhemmin tehtävistä sokerirasituskokeista. Digipolun myötä raskausdiabetesta koskevat asiakkaalle jaettavat materiaalit saadaan sähköiseen muotoon ja näin paperisten materiaalien käyttöä saadaan vähennettyä. Materiaalit ovat digipalvelussa asiakkaan saatavilla helposti.

Synnytyksen jälkitarkastukset

Synnytyksen jälkitarkastus tehdään 5–12 viikon kuluttua synnytyksestä. Jälkitarkastuksessa kiinnitetään huomio synnyttäneen äidin fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Säännöllisen synnytyksen (täysiaikainen alatiesynnytys ilman merkittäviä komplikaatioita) jälkitarkastuksen voi suorittaa siihen koulutuksen saanut terveydenhoitaja. Epäsäännöllisen synnytyksen jälkitarkastuksen suorittaa aina lääkäri. Keski-Suomen hyvinvointialueella suurin osa terveydenhoitajista on käynyt tehtävänsiirtoon vaadittavan koulutuksen.

Säännöllisen synnytyksen jälkitarkastus –koulutuksen käytyään kättilö tai terveydenhoitaja saavuttaa sairausvakuutuslain 9 luvun 8 §:n (437/2010) mukaisen pätevyyden suorittaa jälkitarkastus. Koulutuksen laajuus riippuu osallistujan pohjakoulutuksesta (kättilö 1 op ja terveydenhoitaja 3 op).

Koulutuksen suoritettuaan terveydenhoitajalla tai kätilöllä on vaadittu ammatillinen osaaminen toteuttaa itsenäisesti säännöllisen synnytyksen jälkitarkastus ja siihen liittyvä kokonaisvaltainen neuvonta. Koulutus on teoria- ja näyttöpohjainen koulutus ja koostuu kolmesta lähiopetuspäivästä ja tarvittavista näyttösuorituksista; terveydenhoitajan on suoritettava 25 näyttöä ja kätilön 10 näyttöä ohjaajan ohjauksessa.

Jälkitarkastusten suorittamista tulee arvioida jatkossa siten, että toiminta on kustannustehokasta ja työn laatu säilyy riittävällä tasolla huomioiden väestönkehitys. Lisäksi jatkossa arvioidaan myös epäsäännöllisten synnytysten jälkitarkastusten toteuttamista terveydenhoitajan toimesta lisäkoulutuksen myötä.

LASTENNEUVOLATOIMINTA

Lastenneuvolan tehtävänä on edistää kaikkien alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia sekä kaventaa perheiden välisiä terveyseroja. Lastenneuvolassa seurataan ja edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Lastenneuvolassa annetaan rokotusneuvontaa ja huolehditaan lapsen kansallisen rokotusohjelman mukaisista rokotuksista. Perhettä tuetaan vanhemmuudessa, lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa sekä parisuhteen hoitamisessa.

Lastenneuvolapalvelua tarjotaan lakisääteisesti Keski-Suomen hyvinvointialueella yhteisesti laaditun toimintaohjelman pohjalta. Terveystarkastuksiin kuuluu keskeisenä osana vanhemmuuden ja perheen hyvinvoinnin tukeminen erilaiset perhemuodot huomioiden. Terveysten edistäminen on olennainen osa terveystarkastusta. Perhettä ohjataan ja tuetaan terveysneuvonnalla terveellisiin elintapoihin. Perhettä ohjataan suunterveyden hoidossa. Lisäksi lähisuhde- ja kuritusväkivallan seurantaa tehdään terveystarkastuksissa systemaattisesti.

Neuvolassa järjestetään alle kouluikäisille lapsille 15 asetuksen mukaista terveystarkastusta, joista viisi lääkäri tekee yhteistyössä terveydenhoitajan kanssa.

Terveystarkastuksissa noudatetaan Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen NEUKO - tietokannan ohjeita. Näihin ohjeisiin perustuen lastenneuvolan kehittämistyöryhmä on koonnut toimintaohjelman, joka varmistaa laadukkaat ja tasalaatuiset terveystarkastukset koko hyvinvointialueella. Terveysneuvontaa toteutetaan yksilöllisesti siten, että se edistää alle kouluikäisen lapsen ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia. Toimintaohjelmaa päivitetään tarpeen mukaan. Yksilöllisen hoitosuunnitelman laatiminen on oleellinen osa neuvolatoimintaa, ja sen avulla palvelut ja tuki saadaan kohdistettua niitä tarvitseville.

Määräaikaisissa terveystarkastuksissa arvioidaan lapsen kehitystä, terveydentilaa ja hyvinvointia. Määräaikaisten käyntien lisäksi perheille järjestetään asiakkuuden segmentoinnissa tai muulla tavoin esiin tulleen yksilöllisen tarpeen mukaan pidennettyjä tai lisäkäyntejä lastenneuvolaan. Lisäkäynneillä voidaan syventyä lapsen ja perheen tarkempaa selvittelyä vaativiin asioihin sekä arvioida erityisen ja mahdollisen moniammatillisen tuen tarvetta. Lisäkäynnit mahdollistavat tarvittavien lisätutkimusten käynnistämisen ja erilaisen tuen tarjoamisen (esim. Varhaisen tuen palvelut). Vanhempia ohjataan ja kannustetaan mukaan lapsiperheille tarkoitettuihin vertaisryhmiin.

Neuvolapalveluissa toimii kolme imetyskouluttajakoulutuksen saanutta terveydenhoitajaa, jotka ylläpitävät koko hyvinvointialueen neuvolapalveluiden imetysohjausosaamista mm. täydennyskoulutuksia järjestämällä.

Taulukko 2. Määräaikaiset terveystarkastukset ensimmäisen ikävuoden aikana

Terveystarkastus	Laaja terveystarkastus	Lääkärin-tarkastus	Terveystarkastus	Terveystarkastus
1-4 viikkoa	--	--	kyllä	--
4-6 viikkoa	--	kyllä	kyllä	--
2 kk	--	--	kyllä	--
3 kk	--	--	kyllä	--
4 kk	kyllä	kyllä	kyllä	--
5 kk	--	--	kyllä	--
6 kk	--	--	kyllä	--
8 kk	--	kyllä	kyllä	--
(10 kk)	--	--	(kyllä)	--
12 kk	--	--	kyllä	kyllä tai 18 kk

Taulukko 3. Määräaikaiset terveystarkastukset ensimmäisen ikävuoden jälkeen ([Lastenneuvola - THL](#))

Terveystarkastus	Laaja terveys-tarkastus	Lääkärin-tarkastus	Terveystarkastus	Suun terveys-tarkastus
18 kk	kyllä	kyllä	kyllä	--
2 vuotta	--	--	kyllä	kyllä tai 1 v.
3 vuotta	--	--	kyllä	kyllä tai 4 v.
4 vuotta	kyllä	kyllä	kyllä	--
5 vuotta	--	--	kyllä	kyllä tai 6 v.
6 vuotta	--	--	kyllä	--

Laaja terveystarkastus

Alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen järjestetään kolme laajaa terveystarkastusta, joissa arvioidaan lapsen kehitystä, terveydentilaa ja hyvinvointia. Laajaan terveystarkastukseen sisältyy arvio koko perheen hyvinvoinnista niiltä osin kuin se on tarpeellista lapsen terveyden- tai sairaanhoidon sekä tuen tarpeen selvittämiseksi. Laajat terveystarkastukset järjestetään lapsen ollessa 4 kuukauden, 18 kuukauden ja 4 vuoden ikäinen lääkärin ja terveydenhoitajan yhteistyönä. Tarkastukseen kutsutaan lapsen molemmat huoltajat.

4-vuotiaan lapsen laajaan terveystarkastukseen sisältyy huoltajien kirjallisella suostumuksella varhaiskasvatuksen henkilökunnan arvio lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa niiltä osin, kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta. Siihen sisältyy myös vanhempien näkemys lapsensa terveydestä ja kehityksestä sekä koko perheen hyvinvoinnista. Monialainen toteuttaminen ei edellytä tapaamista samaan aikaan, mutta vaatii lääkärin ja terveydenhoitajan osalta etukäteissuunnittelua ja yhdessä suoritettua arviota koko perheen hyvinvoinnista.

SEKSUAALITERVEYSPALVELUT

Seksuaaliterveys on WHO:n määritelmän mukaisesti seksuaalisuuteen liittyvän fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila. Seksuaaliterveyspalvelut sisältävät seksuaaliterveysneuvontaa, perhesuunnittelu- ja ehkäisyneuvontaa sekä seksuaalineuvontaa. Palvelut kohdentuvat pääasiassa fertiili-ikäiseen väestöön. Seksuaaliterveysneuvontaa, -kasvatusta sekä seksuaaliterveyden edistämistä sisältyy myös neuvolassa tehtäviin äitiys- ja lastenneuvolan määrääkaistarkastuksiin. Seksuaaliterveysneuvonnalla edistetään yksilön seksuaali- ja lisääntymisterveyden ohella yksilön hedelmällisyystietoisuutta. Seksuaaliterveysneuvonnassa huomioidaan seksuaalisuuden ja sukupuolen monimuotoisuus. Ehkäisyneuvonnassa asiakkaille tarjotaan raskauden ehkäisyneuvontaa ja suunnitellaan raskauden ehkäisyn toteutusta. Ehkäisyneuvontaan sisältyy aina kokonaisvaltainen seksuaaliterveyden edistäminen sekä seksuaaliterveyskasvatusta ja -ohjausta.

Keski-Suomen hyvinvointialueella toimii kolme keskitettyä seksuaaliterveysyksikköä, jotka sijaitsevat Jyväskylässä, Äänekoskella ja Jämsässä. Keskitetyt yksiköt tarjoavat seksuaaliterveyden palveluja koko Keski-Suomen alueelle. Keskitettyjen seksuaaliterveysyksiköiden palveluihin kuuluvat raskauden ehkäisyn, perhesuunnittelun ja seksuaaliterveysneuvonnan lisäksi alkuraskauden keskeytykset, lapsettomuushoitojen ja tutkimusten alkukartoitukset ja ohjaus, sterilisaatiolähetteet ja seksitauteihin liittyvä neuvonta ja tutkimukset. Ehkäisy- ja seksuaaliterveysneuvontaa tarjotaan edelleen myös osana yhdistettyä äitiys- ja lastenneuvolatyötä, sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa. Seksuaaliterveyspalvelut ovat hoitajavetoista toimintaa ja tehtävät on jaettu lääkärin ja terveydenhoitajan kesken.

Seksuaaliterveyspalvelujen ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvonnasta on laadittu hyvinvointialueelle yhdenmukainen toimintaohjelma, joka sisältää kuvauksen seksuaaliterveyspalveluiden sisällöstä. Riittävän osaamisen, laadun ja palvelutarjonnan laajuuden varmistamiseksi seksuaaliterveyspalveluja on kehitetty digitaalisia palvelumuotoja hyödyntäen ja osin keskitetty alueellisesti omiin toimiyksiköihin, joiden henkilöstö on perehtynyt erityisesti seksuaaliterveyteen ja sen edistämiseen. Tavoitteena on, että kaikilla keskitettyjen seksuaaliterveysyksiköiden terveydenhoitajilla olisi myös seksuaalineuvojan lisäkoulutus.

Raskauden ehkäisyn käyntirunko

EHKÄISYVALMISTE	ALOITUS- TAI VAIHTOKÄYNTI	1.SEURANTAKÄYNTI	2.SEURANTAKÄYNTI	JATKOKÄYNNIT
Yhdistelmäehkäisytabletit - ehkäisykierukkaat, -rengas	TH, 60 min	TH, 60 min 6kk kuluttua aloituksesta yksilöllisen tarpeen mukaan.	Th, 30 min 24 kk kuluttua, jos ongelmia tai muuta tarvetta, yhteys aiemmin.	Kontaktit th:lla max. 24 kk välein, lääkärille vain tarvittaessa*
Yksilöllisen tarpeen mukaan, ikä tai muut erityiset tilanteet huomioiden	kontrolli jo 3 kk:n kuluttua, TH 60 min.		Pidennetty käynti 60 min, jatkokäynnit 12 kk välein tarvittaessa.	
Progestiini-tabletit	Aloituskäynti TH, 60 min. Ei erillisiä seurantakäyntejä yli 25-vuotiaille. Alle 25-vuotiaille nuorille <u>tarjotaan</u> mahdollisuutta seurantakontaktiin maksuttoman ehkäisyvalmisteen jakelun yhteydessä.		Reseptin uusinta ei edellytä seurantakontaktia. Yli 25-vuotiaana reseptin uusintapyyntö ensisijaisesti OmaKannan kautta.	
EHKÄISYVALMISTE	ALOITUSKÄYNTI	LÄÄKÄRIN VASTAANOTTO JA SEURANTA		
Ehkäisykapseli	Alkuhaastattelu , th 60 min (vain aloituksessa, ei vaihdon yhteydessä)	Ehkäisykapselin asennus lääkärin tai koulutuksen saaneen terveydenhoitajan vastaanotolla. Jatkohoito ohjeen mukaan. Jos BMI yli 35, harkitaan kapseliehkäisy yksilöllisesti. Kapselin vaihtoväli 5v. Jos vuoto-oireet lisääntyvät, kapseli voidaan mukavuussyistä vaihtaa aiemmin.		

Kierukka	Alkuhaastattelu , th 60 min (vain aloituksessa, ei vaihdon yhteydessä)	Kierukan asennus lääkärin tai koulutuksen saaneen terveydenhoitajan vastaanotolla. Jatkohoito ohjeen mukaan.
Jälkiehkäisy	Levonorgestreeli < 72 h tai ulipristaali < 5 vrk tai kuparikierukan laitto < 5 vrk suojaamattomasta yhdyntästä. Huomioitava seksitautien oirearvio ja ehkäisyn jatkosuunnittelu.	

Keski-Suomen hyvinvointialueella on koulutettu neljä terveydenhoitajaa pitkäaikaisvalmisteiden, eli ehkäisykierukoiden ja -kapseleiden asentamiseen. Tehtävä on aiemmin kuulunut vain lääkäreille. Tällä muutoksella on pyritty nopeuttamaan pitkäaikaisehkäisyvalmisteen asetukseen pääsyä ja vapauttamaan lääkäriresurssia. Lääkäriresurssia on pyritty vapauttamaan myös hoitajien lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyden koulutuksella. Seksuaaliterveysyksiköissä työskentelee tällä hetkellä kolme lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyden saanutta terveydenhoitajaa. Vuonna 2026 voimaan astunut lakimuutos mahdollistaa lääkkeenmääräämisen myös etävastaanotolla, joka tulee lisäämään palvelun käyttöä.

Lapsettomuuden hoitopolkua on uudistettu vuonna 2026 perusterveydenhuolto- ja hoitajavetoisemmaksi. Seksuaaliterveyspalveluissa tarjotaan mm. entistä laajemmin aikuisen elämäntapaohjausta, joka voi tukea hedelmällisyyttä ja luonnollista raskaaksi tulemistä. Tarvittaessa asiakkaalle tarjotaan esimerkiksi ohjausta ja tukea painonhallintaan seurantakäynnein, jotta julkisen terveydenhuollon lapsettomuushoitojen kriteeri BMI alle 35 saavutettaisiin.

Seksuaaliterveyspalveluissa kehitetään vuoden 2026 aikana digihoitopolku vaihdevuosisoireista kärsiville, sillä palveluissa on havaittu, että vaihdevuosi-ikäisten naisten on haastavaa saada asiantuntevaa ohjausta, neuvontaa ja hoitoa oireisiinsa julkisessa terveydenhuollossa. Tavoitteena on tarjota Käypä hoito -suosituksen mukaisesti helpommin saatavaa, suunnitelmallisempaa ja asiantuntevaa ohjausta. Seksuaaliterveyspalveluissa otetaan vaihdevuosisoireet puheeksi kohdennetun ikäryhmän kanssa.

Seksuaalineuvonta

Seksuaalineuvonta on matalan kynnyksen lyhytkestoista keskusteluapua. Aiheina voivat olla esimerkiksi itsetuntoon ja kehonkuvaan liittyvät haasteet, ihmissuhteet, haluttomuus, halujen eriparisuus, seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus, sairauden vaikutus seksuaalisuuteen tai jokin muu asia, joka mietityttää omaan seksuaalisuuteen liittyen. Seksuaaliterveysyksiköissä työskentelee tällä hetkellä kaksi terveydenhoitajaa, jotka tarjoavat seksuaalineuvontaa.

Nuorten maksuton raskauden ehkäisy

Keski-Suomen hyvinvointialueella tarjotaan valtakunnallisen tavoitteen mukaisesti maksuton ehkäisy kaikille alle 25-vuotiaille nuorille osana seksuaaliterveyden edistämistä. Maksuton ehkäisy sisältää maksuttomien ehkäisyvalmisteiden lisäksi seksitautien ehkäisyä, seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistävää neuvontaa ja seksuaalikasvatusta maksuttomasta ehkäisystä laaditun toimintaohjelman mukaisesti. Maksuton ehkäisy kattaa lähes kaikki ehkäisymenetelmät (pillerit, kierukat, kapselit, laastarit, renkaat ja kondomit). Lääkevalmisteesta kirjoitetaan resepti ja valmisteet jaetaan asiakkaalle yksiköistä. Maksuttoman raskauden ehkäisyn edellytyksenä ei ole parisuhde tai alkaneet yhdynät, vaan sitä tarjotaan ikäperusteisesti. Näin ollen maksuton ehkäisy on saatavilla yhdenvertaisesti, myös seksuaalisuuden tai sukupuolen suuntautumisesta riippumatta. Maksutonta ehkäisyä tarjotaan seksuaaliterveyspalvelujen ehkäisyneuvonnassa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja tarvittaessa äitiysneuvolassa.

Maksuttoman ehkäisyn valmisteita voi saada seurantakäyntien lisäksi ajanvarauksella yksiköistä tai tilaamalla digitaalisten palveluiden kautta. Maksuttoman ehkäisyn jakeluautomaatit Jyväskylän, Äänekosken ja Jämsän keskistetyissä seksuaaliterveysyksiköissä ovat käytössä myös iltaisin ja viikonloppuisin. Toisen asteen opiskelijat voivat noutaa valmisteita jakeluautomaatista Gradian Sepänekadun yksiköstä oppilaitoksen ollessa avoinna.

Vakavasti päihderiippuvaisen maksuton raskauden ehkäisy

Vakavasti päihderiippuvaiselle tarjotaan Keski-Suomen hyvinvointialueella maksuton raskauden ehkäisy iästä riippumatta. Vakavasti päihderiippuvaiset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja seksuaaliterveyden edistämisen ja ongelmien ennaltaehkäisyn kannalta on perusteltua tarjota maksutonta ei-toivotun raskauden ehkäisyä sekä seksitautien tutkimusta ja hoitoa kohdennetusti. Käypä hoito -suositus raskauden ehkäisystä suosittelee päihteidenkäyttäjille helppoa raskauden ehkäisyn saamista. Päihteitä käyttäville suositellaan pitkäkestoista ehkäisymenetelmää, ehkäisykapselia tai -kierukkaa, joka ei edellytä päivittäistä muistamista.

Vakavasti päihderiippuvaiselle tulee aktiivisesti tarjota mahdollisuutta pitkäaikaiseen ja luotettavaan ehkäisyyn, joka järjestetään paikallisesti seksuaaliterveyspalvelujen ja päihdehuollon toimijoiden yhteistyönä. Maksuttoman ehkäisyn tarjoaminen vakavasti päihderiippuvaisille tuo inhimillisesti katsoen etuja kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien elämään ja tuo myös sosiaali- ja terveydenhuollon kustannussäästöjä sekä vahvistaa palveluiden välistä monialaista yhteistyötä.

Alkuraskauden keskeytykset

Keski-Suomen hyvinvointialueella alle 10. raskausviikon lääkkeelliset keskeytykset on siirretty vuoden 2024 alusta erikoissairaanhoidosta perusterveydenhuoltoon ja keskitetty Jyväskylän ja Äänekosken keskitettyihin seksuaaliterveysyksiköihin koko hyvinvointialueelta niiltä osin, kun ne täyttävät poliklinisten raskaudenkeskeytysten kriteerit. Muilta osin (esim. yli 10 viikkoa kestänyt raskaus, alaikäisyys, terveydelliset syyt) raskaudenkeskeytykset hoidetaan erikoissairaanhoidossa sairaala Novassa. Raskauden keskeytystä harkitsevalle ja raskauden keskeytyksen jälkeen asiakkaille tarjotaan psykososiaalista tukea. Tarvittaessa keskustelukäynti raskauden keskeytystä pohtivalle järjestetään äitiysneuvolassa.

Maksuton ehkäisy raskauden keskeytyksen yhteydessä

Keski-Suomen hyvinvointialueella tarjotaan raskauden keskeytyksen yhteydessä maksutonta raskauden ehkäisyä. Ensisijaisesti suositellaan pitkäkestoista ja luotettavaa ehkäisymenetelmää, ehkäisykapselia tai -kierukkaa, joka ei edellytä päivittäistä muistamista. Asiakas voi vuoden ajan raskauden keskeytyksen jälkeen hakeutua maksuttoman pitkäaikaisehkäisyvalmisteen asetukseen. Vaihtoehtona on saada maksuttomasti 6 kk:n tarvetta vastaava määrä jotain muuta valmistetta

maksuttoman ehkäisyn valikoimasta. Yksilöllisellä ehkäisyneuvonnalla ja maksuttomalla raskauden ehkäisyllä raskauden keskeytyksen yhteydessä pyritään ennaltaehkäisemään uutta ei toivottua raskautta.

MONIALAINEN YHTEISTYÖ NEUVOLOISSA

Yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa

Yhteistyö erikoissairaanhoidon ja neuvola- ja seksuaaliterveyspalveluiden välillä on tiivistä. Sekä äitiysyksikön, että lastentautien kanssa on käytössä yhteistyökirjeet, joilla viestitään puolin ja toisin ajankohtaisista asioista. Naistentautien ja synnytysten kanssa yhteistyössä ylläpidetään LISVE-lisääntymis- ja seksuaaliterveyden verkostoa, ja järjestetään henkilöstön yhteisiä koulutuksellisia kokouksia. Konsultaatio- ja lähetekäytännöt ovat selkeät.

Neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyö

Neuvolapalveluiden järjestämisestä vastaa hyvinvointialue ja varhaiskasvatuspalveluiden järjestäjänä toimii kunta. Lastenneuvola ja varhaiskasvatus tekevät tiivistä työyhteistyötä ja ovat keskeisiä palveluita alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä varhaisen tuentarpeen arvioinnissa. Lisäämällä edelleen alueellista yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja muiden perheiden palveluiden kanssa, lisätään oikea-aikaista vaikuttavuutta.

Hyvinvointialueella on käytössä neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhdessä laatimat yhteistyölomakkeet tiedonsiirtoa varten. Tiedonsiirtolomaketta käytetään pääsääntöisesti 4-vuotiaan lapsen laajassa terveystarkastuksessa, mutta tarvittaessa lomaketta voidaan hyödyntää myös muissa tarkastuksissa. Yhteistyölomakkeet neuvolan ja varhaiskasvatuksen välillä kulkevat huoltajan kirjallisella suostumuksella yhteisesti sovittujen käytänteiden mukaisesti. Sama yhteistyölomake on käytössä perhepäivähoidossa ja kerhoissa.

Neuvolan terveydenhoitajat osallistuvat esiopetuksen oppilashuoltoryhmien tapaamisiin sekä tarvittaessa varhaiskasvatuksessa järjestettäviin lapsikohtaisiin yhteistyöpalaveriin. Neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä sekä yhteisiä toimintatapoja kehitetään jatkuvasti. Vuonna 2026 on aloitettu neuvolan ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön määrien systemaattinen seuranta.

Muut yhteistyökumppanit

Muita merkittäviä yhteistyökumppaneita neuvola- ja seksuaaliterveyspalveluille ovat lasten kuntoutuksen palvelut, kuten fysioterapeutit, toimintaterapeutit ja puheterapeutit, pikkulapsiperheiden psykologit, sekä opiskeluhuollon kuraattorit ja psykologit. Yhteistyö on paikallista, mutta myös yhteistä kehittämistä toteutetaan.

ODOTTAVIEN PERHEIDEN JA ALLE KOULUIKÄISTEN LASTEN SUUN EHKÄISEVÄ TERVEYDENHUOLTO

Suun terveydenhuollon tavoitteena on lasten hyvän suun terveyden tukeminen ja edistäminen. Suun terveys vaikuttaa yleisterveyteen ja siitä huolehtiminen on osa päivittäisestä hyvinvoinnista huolehtimista. Moniammatillisen yhteistyön avulla ja vanhempien kanssa yhdessä luodaan perusta hyvinvoinnille jo varhaisessa lapsuudessa.

Suun terveysneuvonnassa huomio kiinnitetään varhaislapsuuteen ja odotusaikaan. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta ([93/2026](#)) määrittelee terveystarkastusten toteuttamisen. Raskaana oleva ja tämän perhe ohjataan suun terveydenhuollon palveluihin yksilöllisen tarpeen mukaan. Raskaana olevalle, joka odottaa ensimmäistä lastaan, sekä hänen puolisolleen tai tulevan lapsen huoltajalle järjestetään vähintään yksi suun terveydenhuollon ammattihenkilön tekemä suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvio.

Asetuksen mukaisesti terveydenhoitaja arvioi 6 kuukauden ikäisen lapsen suun terveydentilan. Suun terveystarkastus järjestetään 1, 3 ja 5 vuoden iässä. Tarkastuksen tekee suun terveydenhuollon ammattihenkilö. Lisäksi tarkastuksia ja hoito järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaan.

Suun terveystarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, sen kehitys ja hoidon tarve. Lapsia ja heidän perheitään ohjataan ja opastetaan hyvän suun terveyden ylläpitämisessä. Lisäksi lapsille, jolla on erityinen riski sairastua suun sairauksiin, järjestetään tehostettua ehkäisevää suun terveydenhoitoa ja laaditaan yksilöllinen hoitosuunnitelma. Terveysneuvonnan ja ehkäisevän suun terveydenhoidon tavoitteena on hyvän terveyden kehittyminen, varhain omaksutut terveelliset elämäntavat sekä vastuunottaminen omasta terveydestä. Hyvä suun terveys, säännölliset suun hoidon rutiinit ja tasapainoinen ravitsemus luovat turvallisuutta lapsen elämään.

MUUT TOIMINTAMUODOT

Keski-Suomen hyvinvointialueen neuvola- ja seksuaaliterveyspalvelut on erittäin kehittämismyönteinen yksikkö. Olemme aktiivisesti mukana muun muassa THL:n kehittämisverkostossa, ja muiden hyvinvointialueiden ja kuntien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Menetelmät ja toimintamallit

Vauvan 2kk:n neuvolakäynti yhteistyössä Perhekeskuksen kanssa

Osana perhekeskuksen kanssa tehtävän yhteistyön tiivistämistä on Huhtasuon ja Jämsän neuvoloissa sekä koko pohjoisen alueen neuvoloissa otettu käyttöön yhteisvastaanotto terveydenhoitajan ja perhekeskustyöntekijän kanssa lastenneuvolan 2-kuukautiskäynnillä. Käyntiä tarjotaan kaikille asiakkaille. Tavoitteena on lisätä perheiden tietoisuutta perhekeskuksen toiminnasta ja varhaisen vaiheen tuesta.

Synnytyspelko-toiminta

Kolme koulutettua synnytyspelkoon erikoistunutta terveydenhoitajaa tarjoaa synnytyspelkovastaanottoja koko hyvinvointialueen lievistä tai kohtalaisesta synnytyspelosta kärsiville odottajille. Toiminta on ollut erittäin onnistunutta, sillä on voitu välttää useita pelkoperusteisia sektiosynnytyksiä, asiakaspalaute on ollut pelkästään positiivista, ja synnytyspelko on VAS-mittarilla mitaten selvästi laskenut. Yhtään asiakasta ei ole tarvinnut ohjata erikoissairaanhoidon synnytyspelkopoliklinikalle. Yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa on tiivistä, ja hoidonrajaus sekä ohjautuminen erikoissairaanhoidon mm. vaikeissa pelkotapauksissa on selkeää.

PILOTTI: Uniohjaus neuvoloissa

Keski-Suomen hyvinvointialueella kolme terveydenhoitajaa on kouluttautunut uniohjaajiksi. Heillä on osaamista, työkaluja ja valmiuksia 0–6-vuotiaiden lasten unihäiriöiden tunnistamiseen ja ratkaisemiseen. Uniohjaajille on ollut varattavissa asiakasaikoja uniohjausta varten. Lisäksi uniohjaajat kouluttivat terveydenhoitajia uniasioissa ja antavat heille tarvittaessa konsultaatioapua. Pilotointi toteutettiin 2025 Kuokkalan ja Palokan neuvoloissa ja se laajentui vuonna 2026 koko hyvinvointialueelle.

Ohjattu omahoito

Vuoden 2026 aikana on koulutettu ensimmäiset terveydenhoitajat äitiysneuvolan ja pienten lasten ohjatun omahoidon menetelmiin. Kokemukset ovat olleet positiivisia ja koulutuksia jatketaan loppuvuoden 2026 ja alkuvuoden 2027 aikana. Ohjattu omahoito on ammattilaisen työkalu, jossa

yhdistyy vanhemman omatoiminen työskentely Mielenterveystalo.fi-verkkopalvelussa, ja ammattilaisen tuki.

Lapset puheeksi -menetelmä

Lastenneuvolassa on käytössä Lapset puheeksi -menetelmä, jonka käyttämiseen kaikki terveydenhoitajat ovat saaneet koulutuksen. Menetelmän tavoitteena on yhdessä ymmärtää lapsen arkea kokonaisuutena sekä tukea lasta eri elämänvaiheissa ja ympäristöissä mahdollisimman hyvin. Mikäli keskustelussa nousee esille lisätuen tarve, voidaan kutsua koolle moniammatillinen yhteistyöryhmä.

Lapset puheeksi-menetelmä on keskustelusta ja tarvittaessa neuvonpidosta koostuva menetelmä, jonka tavoitteena on mahdollistaa keskustelu ammattilaisen kanssa koskien perheen suojaavia tekijöitä, muuttunutta arkea, ja muutosten keskellä pärjäämistä ([Lapset puheeksi® -menetelmä - MIELI ry](#)).

Pilotit

Keski-Suomen hyvinvointialueen neuvoloissa on meneillään useita pilotointeja eli uusien toimintamallien testaamista ennen niiden laajempaa käyttöönottoa.

VPO-projekti

THL:n VPO-Neurolaprojektissa kehitetään kansallinen perhe- ja synnytysvalmennusmalli, keskenmenon ja raskaudenkeskeytyksen kokeneiden tuen ja hoidon mallit sekä synnytyspelkoisten tuen monialainen hoitopolkumalli ja synnytyskokemuksen seuranta. Keski-Suomen hyvinvointialue on tiiviisti mukana projektin kaikissa osa-alueissa. Projektissa on tunnistettu, että Keski-Suomessa on kansallisesti erittäin pitkälle kehitetyt toimintamallit synnytyspelon ja keskenmenon kokeneiden hoidossa, ja näitä malleja tullaan pilotoimaan laajemmin.

Valtakunnallinen LENE 2 -kehittämistyö

LENE (leikki-ikäisen lapsen neurologinen arviointi) on Suomen neuvoloissa käytettävä seulontamenetelmä 2.5–6-vuotiaiden lasten kehityksen ja neurologisten häiriöiden varhaiseen tunnistamiseen. Menetelmän avulla pyritään löytämään lapset, joilla esiintyy kehityksessä viivettä tai ongelmia, jotka voivat ennakoita oppimisvaikeuksia myöhemmin.

Lenen uudistamisen tarve on ollut selkeä ja LENE2 -kehittämistyö alkoi Niilo Mäki -instituutin toimesta keväällä 2025. Keski-Suomen hyvinvointialue on mukana menetelmän valtakunnallisessa kehittämistyössä ja pilotoinnissa.

LENE2 pilotoidaan osa-alue kerrallaan. Keski-Suomen hyvinvointialueella pilotointi alkaa kolmessa neuvolassa keväällä 2026, jolloin keskitytään 4-vuotiaan Leneen. Pilotoinnin tavoitteena on selvittää LENE2 -osoiden käytettävyys ja toteutuskelpoisuus, miten uudet osiot toimivat verrattuna nykyiseen sekä soveltuvuus monikielisten ja kulttuurisesti moninaisten perheiden arviointiin. Seuraavassa vaiheessa 2026–2027 pilotoidaan 5-6-vuotiaiden LENE2 –osiot.

PILOTTI: 4-vuotiaiden LENE yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa

Pilotointi toteutettiin Muuramen kahdessa päiväkodissa syksyllä 2025 - keväällä 2026 yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa. Terveystoimijat tekivät lapsen kanssa 4 v Lene-tehtävät päiväkodissa, lapselle tutussa ympäristössä. Lisäksi vanhempien kanssa sovittiin keskustelu-aika erillisenä ajankohtana etänä tai neuvolassa. Lääkärikäynnin yhteydessä lapsi mitattiin ja huolehdittiin tarvittavat rokotukset ja jatkosuunnitelma.

Kaikki osapuolet kokivat kokeilun myönteisenä ja toimivana. Toimintamalli tehosti neuvolan ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä ja teki yhteistyön vanhemmille näkyvämmäksi. Lapset olivat rohkeampia heille tutussa ympäristössä ja vanhempien kanssa käyty keskustelu koettiin rauhallisemmaksi. Vanhemmat kokivat toimintamallin heidän aikaansa säästäväksi.

Tavoitteena jatkossa osana varhaiskasvatuksessa tehtävän yhteistyön tiivistämistä toteuttaa vastaavia toimintamalleja muissakin päiväkodeissa alueellisen harkinnan mukaan.

PILOTTI: Päiväkotirokottaminen

Syksyllä 2025 terveydenhoitajat jalkautuivat työpareina kahteen päiväkotiin Äänekoskella tarjoamaan varhaiskasvatuksessa oleville 2–6-vuotiaille lapsille nenäsumute-kausi-influenssarokotteita. Pilotoinnilla haluttiin mahdollistaa rokotteen saatavuus matalalla kynnyksellä ja tavoitteena oli maantieteellisen rokotuskattavuuden nostaminen.

Rokottaminen toteutettiin ilman ajanvarausta vanhemman hakiessa lasta päiväkodista. Lapsista 36 % sai influenssarokotteen, joka on kaksi kertaa enemmän kuin rokotekattavuus muuten alueella. Rokotetuista lapsista moni sai kausi-influenssa-rokotteen ensimmäistä kertaa. Perheet olivat erittäin tyytyväisiä ja toivoivat jatkossakin kausirokottamisen olevan mahdollista päiväkodilla. Pilotointi osoittaa, että päiväkotirokottamisesta on hyötyä rokotekattavuuden nostamisessa.

Syksyllä 2026 pilotti jatkuu kaikissa Äänekosken päiväkodeissa. Jatkossa pilottia on tavoitteena laajentaa edelleen alueilla, joissa influenssarokotuskattavuus on muuta aluetta matalampi.

Hoito- ja palveluketjut

Hoito- ja palveluketjujen tavoitteena on selkeyttää hoito- ja palveluprosessia ja työnjakoa perustason, erityistason ja kolmannen sektorin välillä. Lastenneuvolassa hyödynnettäviä hoito- ja palveluketjuja:

- [Lasten ja nuorten neuropsykiatristen vaikeuksien hoito- ja palveluketju](#)

Hoito- ja palveluketju on kuvaus neuropsykiatristen vaikeuksien tuesta, palveluista, hoidosta ja kuntoutuksesta Keski-Suomen hyvinvointialueella.

- [Lasten mielenterveystyön hoito- ja palveluketju](#)

Hoito- ja palveluketju koskee lapsia, joilla on haittaa ja kuormitusta tunne-elämässään, käyttäytymisessään, ajatusmaailmassaan tai sosiaalisissa suhteissaan. Hoito- ja palveluketjussa huomioidaan raskausaika sekä lasta odottavan perheen hyvinvointi. Hoito- ja palveluketjun tavoitteena on selkiyttää lasten mielenterveystyön palvelujärjestelmää, yhdenmukaistaa toimintakäytänteitä sekä edistää tasavertaista ja oikea-aikaista palveluun pääsyä.

- [Lasten ylipainon ja lihavuuden hoitoketju](#)

Lasten ja nuorten ylipainon ja lihavuuden hoito- ja palveluketjussa kuvataan alle 18-vuotiaiden lasten ja nuorten ylipainon ja lihavuuden ehkäisyä, tunnistamista, hoitoa ja seuranta Keski-Suomen hyvinvointialueella. Se on suunnattu lapsille, nuorille ja heidän perheilleen sekä ammattilaisille työn tueksi. Hoito- ja palveluketju pohjautuu Käypähoito-suosituksiin sekä muihin kansallisiin suosituksiin. Se yhtenäistää lasten ja nuorten ylipainon ja lihavuuden hoitoa, sekä selkeyttää ammattilaisen työnjakoa.'

- [Raskaana olevan päihteitä käyttävän naisen ja vauvaperheen hoitoketju](#)

Raskaana olevan päihteitä käyttävän naisen ja vauvaperheen palveluketju muodostaa yhtenäisen palvelukokonaisuuden Keski-Suomen hyvinvointialueelle. Se on tarkoitettu 18-vuotta täyttäneille raskaana oleville naisille, jotka ovat huolissaan omasta päihteiden käytöstään sekä heidän puolisoilleen/ toiselle vanhemmalle, että läheisilleen ja heitä auttaville

ammattilaisille. Pääteillä tässä yhteydessä tarkoitetaan alkoholin riskikäyttöä, huumausaineiden käyttöä sekä lääkkeiden väärinkäyttöä.

- [Väkivaltaa kokeneiden lasten ja nuorten hoito- ja palveluketju | Keski-Suomen hyvinvointialue](#)

Hoito- ja palveluketjusta löytyy tietoa alle 18-vuotiaiden väkivaltaa kokeneiden lasten ja nuorten palveluista ja tuesta. Lisäksi ketjussa on huomioitu perheen tuki ja palvelut.

Palvelu- ja hoitoketjun tavoitteena on varmistaa, että lapsi, nuori ja perhe saavat riittävät, tarpeiden mukaiset palvelut oikea-aikaisesti. Kuvauksessa asiakkaalle ja ammattilaiselle on omat osionsa, mutta osiot ovat kaikkien hyödynnettävissä.

Neuvolan perhevalmennus

Ensimmäistä lastaan odottaville järjestetään moniammatillisesti toteutettua synnytys- ja perhevalmennusta, johon sisältyy vertaisryhmätoimintaa ([93/2026](#)).

Keski-Suomen hyvinvointialueella tarjotaan perhevalmennusta sekä lähi- että etävalmennuksina. Vuoden 2027 alusta asti synnytysvalmennus toteutetaan yhdessä sairaala Novan äitiysyksikön kanssa moniammatillisesti. Muita perhevalmennusteemoja ovat imetys, vauvanhoito, ja varhainen vuorovaikutus. Perhevalmennusten kehittämistyö on parhaillaan meneillään vastaamaan asetusmuutosta, ja toiminnasta tullaan rakentamaan moniammatillista ja vertaisryhmätoiminnan mahdollistavaa.

Perhevalmennusten sisällön kehittämisestä vastaa perhevalmennuksen ohjausryhmä. Asiakkailla on mahdollisuus myös katsoa perhevalmennusten aiheista tehtyjä videoita neuvolapalvelujen nettisivujen kautta. Videoissa on myös englanninkielinen tekstitys. Perhevalmennuksiin osallistuneilta asiakkailta kerätään sähköistä palautetta ja niistä saatua tietoa hyödynnetään perhevalmennusten kehittämisessä.

Muu tarkastusten ulkopuolinen toiminta neuvolassa

Keski-Suomen hyvinvointialue on erittäin kehittämismyönteinen, ja tämän myötä äitiys- ja lastenneuvolassa sekä seksuaaliterveysyksikössä toimivat kehittämistyöryhmät, jotka koostuvat neuvolatyön terveydenhoitajista, palveluvastaavista ja vastuulääkäreistä.

Lisäksi neuvolapalveluissa työskentelee terveydenhoitajan toimessa kehittämis- ja koordinoitavien keskeinen terveydenhoitaja. Tämä työpanos on tärkeässä roolissa uusien toimintamallien implementoinnissa, kehittämistyön jalkauttamisessa sekä uusien työntekijöiden perehdyttämisessä ja tukemisessa.

Terveydenhoitajat ylläpitävät sekä kehittävät omaa osaamistaan osallistumalla säännöllisesti koulutuksiin. Neuvolassa toimii useita terveydenhoitajia ns. syväosaajia, joiden ammatillista osaamista tuetaan ja hyödynnetään koko hyvinvointialueella.

PERHEKESKUSTOIMINTA

Perhekeskus on laaja-alainen, yhteensovitettu lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja avuntarpeisiin vastaava monialainen, monitoimijainen palveluverkosto, joka toimii ja jota johdetaan kokonaisuutena. Perhekeskuksesta lapset ja perheet saavat tarvitsemansa palvelut joko verkostomaisesti tai palvelut voidaan myös koota yhteen toimipisteeseen. Keski-Suomen hyvinvointialueella on fyysisiä perhekeskuksia useilla paikkakunnilla ja kohtaamispaikkoja lukuisia. Perhekeskuksen kohtaamispaikka on avoin matalan kynnyksen paikka tai tila, johon kaikki lapset, nuoret ja perheet ovat tervetulleita. Kohtaamispaikka on toiminnallinen osa perhekeskusta, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten ja vanhempien osallisuutta, vuorovaikutusta, voimavaroja sekä tukea perheiden hyvää arkea ja yhteisöllisyyttä, edistää terveyttä ja hyvinvointia. Kohtaamispaikat ja verkostot kokoavat ja jakavat eri toimijoiden tietoa ja asiantuntemusta sekä auttavat kynnyksettömästi lisäävän saannissa. Kohtaamispaikan toimintaa tuottavat hyvinvointialue, kunta, järjestöt, seurakunta ja yksityiset toimijat. Neuvolat ovat osa perhekeskuksen kohtaamispaikka- ja palveluverkostoa.

Terveydenhoitajat osallistuvat alueilla toimiviin perhekeskusverkostoihin, joihin kuuluu useita eri toimijoita samalta alueelta.

YHTEISTYÖ LAPSIPERHEIDEN SOSIAALIPALVELUJEN KANSSA JA ILMOITUSVELVOLLISUUS

Lapsiperheille tarkoitetut sosiaalipalvelut toimivat neuvolan tukena, joita ovat varhaisen tuen palvelut, kotipalvelu, perhetyö, perheneuvola, sosiaalityö ja sosiaaliohjaus. Keski-Suomen hyvinvointialueella varhaisen tuen palvelut ja kotipalvelu toimivat ennaltaehkäisevinä palveluina. Muutamien neuvoloiden alueilla varhaisen tuen palvelut pitävät vastaanottoa myös neuvolan tiloissa. Palveluihin pääsee myös palvelutarpeen arvioinnin kautta.

Neuvolan terveydenhoitaja on yhteydessä aikuissosiaalityöhön, mikäli raskausaikana perheessä on esimerkiksi tulevalla vanhemmalla päihdeongelma, vakava mielenterveyden häiriö tai vapausrangaistus. [Ennakollinen lastensuojeluilmoitus - THL](#)

Neuvolapalveluista tulee tehdä lastensuojeluilmoitus LSL 25§ mikäli neuvolassa herää huoli esimerkiksi lapseen kohdistuvasta laiminlyönnistä, heitteillejätöstä, pahoinpitelystä, seksuaalisesta väkivallasta tai sen uhasta, puutteellisesta hoidosta tai huolenpidosta tai huoltajan päihde- tai mielenterveysongelmasta. [Lastensuojeluilmoitus - THL](#)

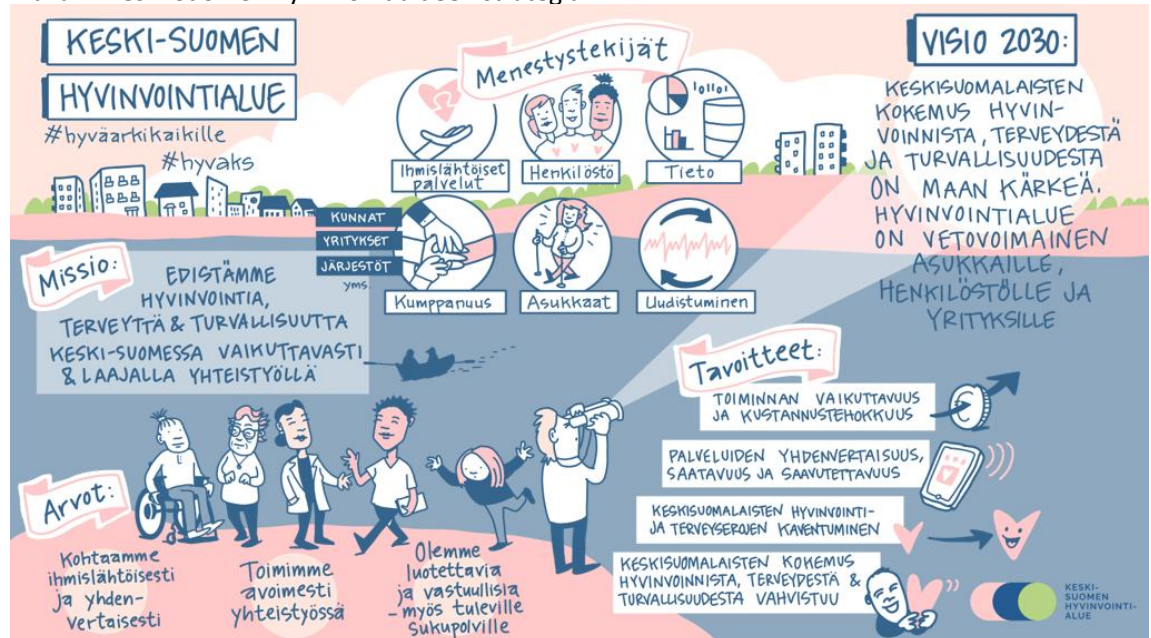
SEURANTA, RAPORTOINTI JA TOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Toiminnan seuranta ja arviointi

Neuvolapalveluiden toteutumista mitataan erilaisten tilastojen ja raporttien pohjalta sekä paikallisesti lähiesihenkilöiden, palvelupäällikön ja palvelujohtajan toimesta, hyvinvointialueitasoisesti puolivuositain, ja kansallisesti mm. vähimmäistietosisällön muodossa ([Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen arviointi - THL](#)). Myös Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja Lupa- ja valvontavirasto valvovat neuvolatoimintaa.

Hyvinvointialueen strategisina tavoitteina (Kuva 1) on nimetty muun muassa toiminnan vaikuttavuus ja palveluiden saatavuus sekä saavutettavuus.

Kuva 1. Keski-Suomen hyvinvointialueen strategia

Johtaminen ja vastuuhenkilöt

Neuvola- ja seksuaaliterveyspalvelut kuuluvat Perhe- ja sosiaalipalveluiden vastuualueelle, ja tarkemmin Lasten ja nuorten palvelualueelle. Neuvola- ja seksuaaliterveyspalveluita johtaa palvelupäällikkö ja jokaista viittä neuvola-aluetta oma palveluvastaavansa. Neuvola- ja seksuaaliterveyspalveluiden johtotiimi koostuu palvelupäälliköstä ja palveluvastaavista. Johtotiimi kokoontuu kerran viikossa.

Tiedottaminen ja viestintä

Keski-Suomen hyvinvointialueen viestintätiimi vastaa yleisestä asiakasviestinnästä hyvinvointialueella. Neuvolatoimintaan liittyvistä ajankohtaisista asioista tiedotetaan hyvinvointialueen verkkosivuilla sekä mediatiedottein. Lisäksi asiakasviestinnässä ja tiedottamisessa hyödynnetään neuvoloiden info-tv:tä sekä neuvolapalvelujen omaa sosiaalisen median kanavaa Instagramissa (neuvolat_seksuaaliterv_hyvaks) joita ylläpitää suunnitelmallisesti neuvolan oma some tiimi. Someviestinnässä on aina terveyttä ja hyvinvointia edistävä näkökulma.

Neuvolatoimintaan liittyvää ohjausta ja neuvontaa on saatavilla neuvoloiden keskitetystä puhelinpalvelusta ja kiireettömän asioinnin kautta suomeksi ja englanniksi.

Osallisuus

Neuvolatyön tulee olla laadukasta ja vaikuttavaa hoitotyötä, joka osallistaa asiakasta oman ja perheensä terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen. Asiakkaan osallistamiseksi neuvolatyössä korostuu yksilöllinen, asiakaslähtöinen kohtaaminen sekä myönteinen, osallisuutta vahvistava vuorovaikutus ja viestintä. Asiakkaan hoitosuunnitelma tehdään yhteistyössä asiakkaan kanssa. Neuvolan tulee tarjota asiakkaalle riittävästi tietoa hoitoon liittyvistä asioista, eri vaihtoehtoista ja neuvolan palveluista, jotta hän voi ottaa osaa ja vaikuttaa itseään ja perhettään koskeviin päätöksiin ja valintoihin. Osallisuuden vahvistamisessa henkilöstön vahva ammatillinen osaaminen ja hyvä vuorovaikutus on tärkeää. Asiakas- ja palautekyselyihin osallistumalla asiakkaat voivat osallistua neuvolapalvelujen kehittämiseen. Asiakkailta kerätään säännöllisesti palautetta mm. perhevalmennuksista ja digipoluista, ja niiden sisältöjä kehitetään palautteiden perusteella. Asiakaspalautetta kerätään Roidu-järjestelmän kautta sekä tekstiviestipalautteena, että hyvinvointialueen verkkosivujen kautta.

Toiminnan yhteensovittaminen nivelvaiheissa

Keski-Suomen hyvinvointialueella on käytössä yksi potilastietojärjestelmä (Lifecare), joka mahdollistaa tietojen siirron lainmukaisilla käytännöillä lastenneuvolasta kouluterveydenhuoltoon sekä erikoissairaanhoidon.

Kehittämiskohteet ja toimenpiteet tulevalle kaudelle

Digivälitteisten käyntien määrää ja sisältöä kasvatetaan entisestään. Lastenneuvolan digipolku saadaan käyttöön lähivuosina. Verkkoajanvarausmahdollisuuksia tarjotaan yhä laajemmin. Tavoitteena on sekä toiminnan tehostaminen että palveluiden parempi saavutettavuus.

Neuvola- ja seksuaaliterveyspalveluiden henkilöstö koulutetaan Tasa-arvoinen neuvola-menetelmään, jonka tavoitteena on vahvistaa neuvolan työntekijöiden osaamista tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta ja osallisuudesta.

Ohjatun omahoidon koulutusta laajennetaan ja äitiysneuvolan sekä pienten lasten ohjattu omahoito otetaan laajamittaisesti menetelmänä käyttöön.

Perhevalmennuksia tarjotaan moniammatillisesti sekä etä- että lähivalmennuksina.

Lääkkeenmääräämisoikeuden omaavien terveydenhoitajien työpanosta otetaan vahvemmin käyttöön ja heitä hyödynnetään digivälitteisten vastaanottojen kautta koko hyvinvointialueen seksuaaliterveyspalveluissa.

Neuvolaverkostoa tarkastellaan huomioiden syntyvyys, pienten yksiköiden haavoittuvuus ja niiden aiheuttamat kustannukset. Kevään 2027 aikana Tourulaan valmistuu uusi neuvolayksikkö, johon siirtyvät sekä Keskustan että Huhtasuon neuvolat. Yksikköön tulee myös perhekeskustoimintaa, lasten kuntoutusta, pikkulapsiperheiden psykologeja sekä perheneuvolatoimintaa, joka mahdollistaa laajan ja monialaisen yhteistyön eri toimijoiden välillä.

Neuvola ja seksuaaliterveyspalvelut jatkavat ja kehittävät edelleen monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa niin hyvinvointialueella kuin sen ulkopuolella, kuten varhaiskasvatuksen ja kolmannen sektorin kanssa. Esimerkkinä yhteistyöstä on myös kulttuurineuvolatoiminta, jota on laajennettu koko hyvinvointialueelle yhdessä kuntien kanssa. Lisäksi neuvolapalveluissa on käytössä yhteistyössä Keski-kirjastojen kanssa kehitetty lukuresepti lasten kielen kehityksen sekä perheen yhteisen vuorovaikutuksen tueksi.

Henkilöstön tyytyväisyyttä mitataan säännöllisesti ja tarvittaviin toimenpiteisiin ryhdytään. Tavoitteena on, että henkilöstö viihtyisi työssään ja Keski-Suomen neuvolat ja seksuaaliterveyspalvelut olisivat vetovoimainen työpaikka. Johtamisessa hyödynnetään systeemistä työtötta ja esihenkilöiden osaaminen varmistetaan.

Neuvola ja seksuaaliterveyspalvelut osallistuvat kehittämis- ja verkostoyhteistyöhön, ja hoito- ja palvelupolkujen kehittämiseen muun muassa erikoissairaanhoidon ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Yhteistyötä perhekeskuksen kanssa tiivistetään ja kehitetään.

Asiakastyytyväisyyttä mitataan säännöllisesti ja asiakasperheiden osallisuutta kasvatetaan. Asiakaspalautteet käydään läpi säännöllisesti ja niiden pohjalta ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin.

Tavoitteena neuvola- ja seksuaaliterveyspalveluissa on, että keski-suomalaiset lapsiperheet voisivat entistä paremmin, heidän arkensa olisi turvattu sekä kotona että sen ulkopuolella, liikunnan määrä lisääntyisi, ja lasten ja perheiden mielen hyvinvointi kohenisi.

LÄHTEET

[Ennakollinen lastensuojeluilmoitus - THL](#)

[Hoitotakuun tiukentaminen - Sosiaali- ja terveysministeriö \(stm.fi\)](#)

[Lapset puheeksi® -menetelmä - MIELI ry](#)

[Lastenneuvola - THL](#)

[Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset 2023 \(julkari.fi\)](#)

[Lastensuojeluilmoitus - THL](#)

[Metadata - Sotkanet.fi, Tilasto- ja indikaattoripankki](#)

[Neuko-tietokanta\)](#)

[Perhepolku-verkkokurssi vanhemmille - Perhepolku®](#)

[Perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitus \(Avohilmo\) - THL](#)

[Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen arviointi - THL](#)

[Sosiaali- ja terveysministeriö, neuvolat](#)

[Terveydenhuoltolaki 15 §](#)

[Valtioneuvoston asetus neuvolapalveluista sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta | 93/2026 | Lainsäädäntö | Finlex](#)

[Yhteiset asiakkaat hyvinvointialueella - lastenneuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyö \(julkari.fi\)](#)

[Äitiysneuvola - THL](#)